Universitetet i Tromsø
EXF-0720/EXF-0723: Examen facultatum for humanistiske fag
Språkvitenskapdelen

Semesteroppgave høsten 2006

- Frist for å bestemme seg for oppgave: **onsdag 11. oktober** (tilbakemelding gis til Helene N. Andreassen, helene.nordgard.andreassen@hum.uit.no)
- Frist for å levere et førsteutkast inn for veiledning: **onsdag 8. november**
- Frist for å levere inn ferdig semesteroppgave: **tirsdag 28. november innen kl. 14.00.** Oppgaven leveres i 3 (tre) eksemplarer i ekspedisjonen, Humanistisk fakultet (2. etasje).

- Oppgaven skal være på 6-8 dataskrevne A4-sider (linjeavstand 1,5), ekskludert referanseliste.
- Fagspesifikt skrivekurs blir gitt i uke 45.
- Du vil få veiledning på oppgaven i uke 46.

Velg <u>én</u> av følgende oppgaver :

1. *Språkkunnskap vs. språkbruk*
   I henhold til den generative tradisjonen skiller vi mellom språkkunnskap og språkbruk. Grei ut om forskjellen mellom de to og vis med eksempler hvorfor man hevder at dette skillet faktisk eksisterer.

2. *Nordavinden og sola*
   Under finner du to transkripsjoner av historien "Nordavinden og sola". De ulike transkripsjonene er dialektprøver fra henholdsvis Sandnessjøen og Raundalen (lastet ned fra http://www.ling.hf.ntnu.no/nos/ 21/9-06).

   <u>Teksten i ortografisk form</u>
   Nordavinden og sola kjekla/kjeklet om kven/hvem av dei/dem som var den sterkaste/sterkeste. Da kom det en mann gåande/gående med en varm frakk på seg. Dei vart samde/De blei enige om at han/den som først kunne få mannen til å ta av seg frakken skulle gjelde for sterkare/sterkere enn den andre. Så blåste nordavinden av all si makt, men dess meir/mer han blåste, dess tettare/tettere trakk mannen frakken rundt seg, og til sist gav nordavinden opp. Da skein/skinte sola fram så godt og varmt, og straks tok mannen av seg frakken. Og så måtte nordavinden innrømme at sola var den sterkaste/sterkeste av dei/dem.

Transkripsjon: Sandnessjøen

[²nuːɽaˌʊinʲˑ ɔ ˈsuːɽæ ²çækɽræ um ˈkʰɛmː ɑ ˌdiˑ sɔ ʊɑ ðeɲ ²stæɾkastə
dɔ ˈkʰɔmː dæ ən ˈmɑɲː ²goːanəs mæ ən ˈʊarm ²frɑkʰːə pɔ sɛ
di ʊɑʈ ²eːni um ɑt deɲˑ sɔ ˈføʂt kɯɲ fɔ˜mɑ̃ɲː tə ɔ ˌtɑˑ ɑ sæ ²frɑkʰːən
skɯ jeʎs fø ²ʂtæɾkar eɲ deɲ ²ɑɲːər
ˈsoː ˈbɽɔst ²nuːɽaˌʊiɲˑ ɑ ˈɑʎː si ˈmɑkʰtʰ
mæn dəs ˈmeiɾ anʲː ˈbɽɔst
dəs ²tʰætːar tˌɻɑk˜mɑːɲ ²frɑkʰːən ˈrɯɲc sɛ
ɔ tə ˈsist gɑ ²nuːɽaˌʊiɲˑ ˈupʰː
dɔ ˈʂein ˈsuːɽæ ˈfrɑm sɔ ˈgɔcː ɔ ˈʊanʈ
ɔ ˈstrɑks tuk̟˜mɑːɲ ɑu sɛ ²frɑkʰːən
ɔ ˈsoː mɔt ²nuːɽaˌʊiɲˑ ²iɲːˌrømˑ
ɑt ˈsuːɽæ ʊɑ ðeɲ ²stæɻkastə ˈɑː ði]

Transkripsjon: Raundalen

[²nuːɰɑʊindn̩ ɔ ˈsuːlɛ ²çekla um ˈkʰɛmː ɑʊ ˈd̪æi su ˌʊɑˑ dn̩ ²stæɰ̈kastæ̰
d̪ɔ ˌkʰɔmˑ d̪ə æin ˈmɑn̰ː ²goːan̰ɛ me æin ˈʊaɰm ˈfɰɑkʰː ˌpɔˑ sæi
di ʊaɰt ²ʔeːnig um ɑt ˈdæn̰ː su ˈfʉst kʉnə fɔ ˈmɑnː te ɔ tɑ ˈʔɑːʊ se ˈfɰɑkːən
ˈhɑnː ʊaɰ̈t ²ɰ̈ɛ̰kʰna sɔm nɑ ²stæɰ̈kastə ɑu ˈd̪æi ˌtʰuˑ
su ˈblɑːs ²nuːɰɑˌʊinˑn̩ ˈnɑː n̩ ²kʰʉnːə
men ju ˈmæiɰ̈ hɑm ˈblɑːs
ju ²tʰɛtːaɰə ˈtɰ̈ɑkʰː ˈmɑnːn̩ ˈfɰɑkːə ˈɰunt sɛi
ɔ te ˈslʉtʰː su gɑʊ ²nuːɰɑˌʊindn̩ ˈupʰː
dɔ ˈʂæin ˈsuːlɑ ˈfɰɑmː su ˈgɔtʰː ɔ ˈʊaɰmt
ɔ ˈdoː tuk ˈmɑnːn̩ ˈɑːʊ sə ˈfɰɑkːən me ˈæin ˈgɔŋː
ɔ ˈsuː mɔtə ²nuːɰɑˌʊindn̩ ˈinːˌɰømˑɑ
ɑt ˈsuːlɑ̰ ˈʊɑ̰ː d̪æn̰ ²stæɰ̈kastə ˈɑ̰ːʊ d̪æ̰i]

a) Med utgangspunkt i transkripsjonene, velg ut og diskuter fonologiske, morfologiske og eventuelle leksikalske ulikheter mellom de to dialektene.

b) Transkriber historien på din egen dialekt og vis ved hjelp av eksempler hvordan din egen dialekt skiller seg fra dialektprøvene fra Sandnessjøen og Raundalen.

3. *Språktypologi*
Gjør rede for likheter i oppbygningen av naturlige menneskelige språk, og vis punkter hvor språk skiller seg fra hverandre.

4. *Språkendring*

Språk endrer seg fra generasjon til generasjon. Til alle tider har den "voksne" generasjonen klagd på at "ungdommen nå til dags" ikke bruker språket riktig, eller snakker slurvete eller dårlig. På den andre siden hører man ofte folk si at primitive kulturer har primitive språk, og at det språket vi snakker i dag er et mer "sivilisert" og velutviklet system enn det for eksempel vikingene brukte.

a) Ta for deg en språkendring som har funnet eller er i ferd med å finne sted. Beskriv og forklar endringen.
b) Diskuter hvorvidt det er relevant å definere språkendring som frem- eller tilbakegang i språket.

5. *Pidginspråk versus kreolspråk*

Gjør rede for forskjellen mellom pidginspråk og kreolspråk. Bruk eksempler.

Russenorsk

Fra Hvidehavets Kyster ankommer der, som bekjendt, hver sommer til Finmarken og Nordland flere hundrede russiske fartøier, lastede med mel, gryn, taugværk m.m., som de afsætter dels til byerne, dels og især til den fiskende befolkning i landdistrikterne.
Naar de russiske fartøier først har anløbet Vardø, Vadsø eller Hammerfest for at underkaste sig toldvisitation, spreder de sig rundt omkring i alle fjorde og vige for at handle direkte med den fiskende befolkning, nordmænd, finner og kvæner.
Handelen, fornemmelig byttehandel, er lige fordelagtig for begge parter og derfor ogsaa begunstiget ved forskjellige bestemmelser baade af den norske og russiske regjering.
Russen faar afsætning for sit mel m.m. og fiskeren for sin raafisk, enten det nu er torsk, sei, kveite, hyse eller uer. Ud paa sommeren, i den saakaldte "makketid", kan fiskeren nemlig ikke længer hænge sin fisk paa hjel og har heller ikke let for at faa den afsat hos nogen kjøbmand, men saa kommer russelodjerne, og han behøver nu kun at ro med sin fuldlastede baad hen til nærmeste lodje og kaste sin ikke alltid ganske ferske fisk op paa dækket til russen. Denne modtager alslags fisk og salter den uden videre ned i selve skroget. Fiskeren faar igjen en eller flere melsække firet ned til sig og reiser fornøiet hjem igjen til kone og børn. Næste dag er han ude paa fangst igjen. Men hvad sprog taler disse folk sig imellem? vil man spørge.
Jo, under deres byttehandel tales et slags *lingua franca*, som man kalder "russenorsk", og som bestaar af en omtrent lige blanding af begge sprog. Russen tror forresten, at han taler rent norsk, og fiskeren paa sin side inbilder sig igjen, at han taler udmærket russisk. Men de kommer ud af det med hinanden, og efter en del skrigen og gestikuleren bliver de enige orn handelen. Det er ganske fornøieligt at se disse folk og høre paa deres besynderlige kaudervælsk.

Se her er en liden prøve paa samme. *)

Strasvi! Goddag!
Nogli ras paa gav ju stan om? Hvor mange dage har du været paa havet?
Moja grot længe, tri vekel stan om. Jeg har været meget længe, tre uger.
Tvoja har konna? Er du gift? *Jes*. Ja.
Ju konna (1. madam) bra leve? Lever din kone bra?
Jes bra, noka kranke. Ja bra, noget sygelig.
Kor ju far leve? Hvorledes lever din fader?
Bra leve. Han lever bra.
Kak vara ju prodatli? Hvad varer har du at sælge?
O, moja, mokka, groppa, bersta, kua-salt, kua-shjort, planka. futteralika etc. Aa, jeg har mel, gryn, næver, saltkjød, koskind, planker, haandklæder etc.
Davai, paa moja kopom! Vær saa god, kjøb hos mig!
Tvoja paa vara trokkom trok? Vil du bytte mod varer?

Njet, moja djængi, moja paa damosna grot djængi plati. Nei, jeg vil have penge, jeg har mange penge at betale paa toldboden.
Possjom staa it? Hvor meget koster det?
Etta dorgli, værsego paa minder prodai! Det er dyrt, vær saa god, sælg billigere!
Kak ju spræk, paa minder! Njet go væn! Hva siger du, billigere! Nei, gode ven!
Moja ska si: ju grot lygom! Jeg maa sige: Du lyver meget!
Njet, moja njet lygom, moja sanfærdi ska spræk. Nei, jeg lyver ikke, jeg taler sandt.
Kor ju stan om paa gammel ras? Ju spræk paa moja kantor kom. Hvor var du igaar? Du sagde, du skulde komme paa mit kontor.
Moja paa ander kantor, nokka vin drikkom, saa nokka lite pjan kom, saa moja spaserom paa skip, nokka slipom. Jeg var paa et andet kontor, drak noget vin, saa blev jeg lidt fuld, saa reiste jeg ombord og sov noget.
Etta njet dobra. Det var ikke bra.
Vil ju paa mıoja stova paa morradag skaffom? Vil du spise i min stue (hos mig) i morgen?
Spasiba! Tak!
Davai paa moja skip kjai drikkom! Vær saa god at drikke te ombord hos mig!
Kor ju ikke paa moja mokka kladi? Hvorfor brakte du mig ikke mel?
Njet, paa den dag ikke russefolk arbæi; den dag paa Kristus. Nei, paa den dag arbeider russefolk ikke; den dag er helligdag.
Nogli klok? Hvor mange er klokken? *Moya smotrom.* Jeg skal se efter.
Ju paa morradag paa moja treski njem? Henter du imorgen rotskjær hos mig?
Moja njet snai; dommas trogoi ras. Jeg ved ikke; jeg tror en anden dag.
Moja njet skaffom kua-salt paa den vekel; drogoi vekel moja kom. Jeg kan ikke skaffe saltkjød i denne uge; næste uge skal jeg komme.
Værsgo ju paa moja skip vaskom! Vær saa god at male paa mit skib!
Kor i vaskom? Hvor skal det males?
Paa kajyt vaskom. Kahyten skal males.
Paa den dag nokka kranke. Idag er jeg lidt syg.
Ju pjan! Du er fuld!
Ju kanali junka, ju dovolna pjan! Du er en fantegut, du er meget fuld.
Prosjai! Farvel!

* Meddelt af seminariebestyrer Qvigstad.

Fra J. A. Friis: *Fortællinger og skildringer fra Finmarken.*
Kristiania 1891, s. 20—22.
Se også Ingvild Broch og Ernst Håkon Jahr *Russenorsk – et pidginspråk i Norge,*
(= Tromsøstudier i språkvitenskap 3), Oslo 1981.

Jamaican Creole

Prior to 1509, the Caribbean island of Jamaica was inhibited by the Arawak people. Spanish settlement started in that year, and continued unprofitably until in 1655 a British force expelled the Spanish. By this time there were no Arawaks left in Jamaica. From 1656 onwards planters began to settle in Jamaica from other English colonies, and slaves were imported from Africa and from elsewhere in the Caribbean. The European population of Jamaica included Scots, Irish, Welsh and French, but the English were in the majority from this time.

The large sugar plantations of Jamaica required slave labour, and for most of the next two centuries slaves continued to be brought to Jamaica from Africa. All seem to have come initially from West Africa, and most would have spoken Kwa or Bantu languages. About 1000 of the earliest slaves in Jamaica came from Surinam with their owners in 1771 after the expulsion of the British by the Dutch, so that about 10 percent of the slaves in Jamaica at that 'linguistically critical' time were Surinamese. [...]

A feature of the 17th and 18th centuries in Jamaica was *marronage* – slaves escaped into the mountains, where they set up villages beyond European control. The descendants of these escaped slaves or *Maroons* continue to live in quite isolated, linguistically conservative, communities.

Slavery was abolished in 1833. Some of the emancipated slaves subsequently moved to remote mountainous areas to farm, preserving older forms of the language. [...] Jamaica continued to be ruled out as a British colony until Independence in 1948. Today, most Jamaicans are Creole speakers, but the prestige language is Standard English and many who actually speak the Creole will claim to be speakers of English. Three centuries with contact between Standard English and the English-lexicon creole have created a situation where few speakers speak the 'broadest' creole, or 'basilect' as their main variety. Most Jamaicans speak a variety intermediate between the basilect and Standard English. Local variation also occur, as well as varieties of creole distinctive to particular groups, such as Rastafarians [...].

Tekstutdrag og bildeserie hentet fra
Contact Languages. Pidgins and Creoles
Mark Sebba, 1997
ss. 204-207

Hvordan skal oppgaven se ut?

Oppgaven skal skrives på data.

Følgende skriftbilde er vanlig:
Skrifttype: Times
Skriftstørrelse: 12 punkt
Linjeavstand: 1,5
Marger: ca. 2, 5 cm. Du bør ikke bruke rett høyremarg, fordi det gjør teksten vanskeligere å lese.

Paginering: Alle sider, med unntak av forsiden, skal være nummerert.

Avsnitt: Avsnitt skal markeres. Dette kan du gjøre ved hjelp av dobbel linjeavstand eller ved hjelp av vanlig linjeavstand og innrykk.

Overskrifter: Overskrifter skal markeres, for eksempel ved hjelp av annen skrifttype, størrelse og fet type. (Skrifttype i hovedoverskrift: **16 punkt, fet** og skrifttype i mellomoverskrifter: **12 punkt, fet**)

Husk:
Titler på hele verk (boktitler, tidsskriftstitler) settes i kursiv. F.eks. Tove Pettersen, *Skriv. Fra idé til fagoppgave* eller *Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift*.
Titler på artikler, bokkapitler, dikt og noveller settes i anførselstegn. F.eks. Dag Solstad, ”Novelle”.

snu arket

Forsiden:

På forsiden skal du gi følgende opplysninger:

Tittelen på oppgaven, ditt kandidatnummer, navnet på fagemnet, fag/emne, semester og år, studiested.

Eks.:

”Tittel på oppgaven”

av kandidatnr. 00000

Semesteroppgave i fagemnet språkvitenskap

EXF-0720 eller EXF-0723

Høsten 2006

Universitetet i Tromsø

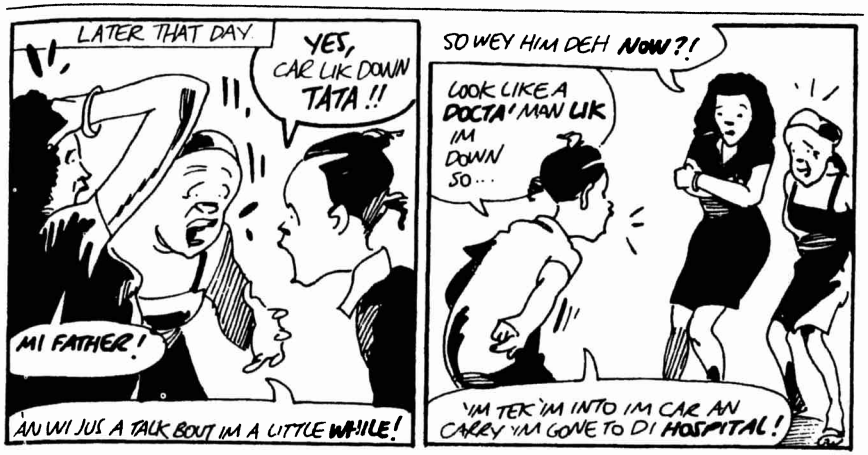
Sitater:

Hvis sitatet er tre linjer eller kortere skrives det i flukt med teksten og markeres med anførselstegn.

Hvis sitatet er lengre enn 3 linjer, brukes innrykk og enkel linjeavstand.

Litteraturliste:

Litteraturlisten skal kun inneholde referanse til de tekstene du har referert til i oppgaven.

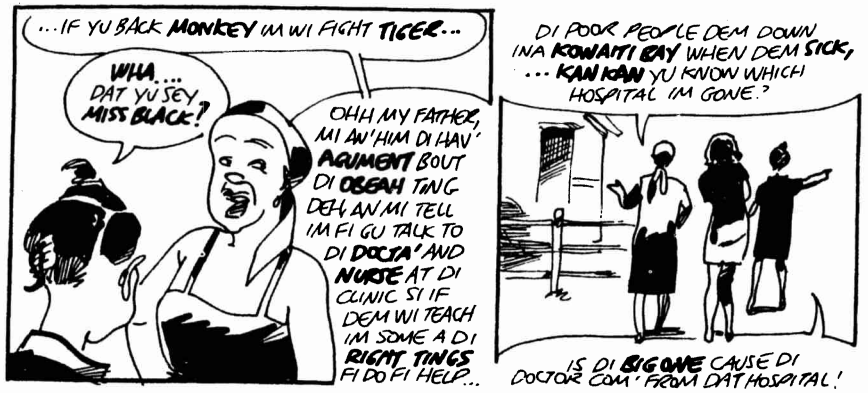
Yes, a car knocked down Tata!

My father!

And we were just talking about him a little while ago!

So where is he now?!

Looks like a doctor knocked him down so... He took him into his car and carried him to the hospital!

...if you back monkey he'll fight tiger...

What's that you say, Miss Black?

Ohh my father, me and him had an argument about that *obeah* [magic] thing there, and I told him to go talk to the doctor and nurse at the clinic and see if they will teach him some of the right things to do to help...

the poor people down in Kowaiti Bay when they're sick... Kan Kan, do you know which hospital he's gone to?

It's the big one 'cause the doctor came from that hospital!

Figure 7.1 Extract from a cartoon strip from *Kowaiti Bay* (Jamaica)

Tata... tata... how are you doing?

Ohh my dear Lord... Tata how did you let this happen to you?

I never let it happen, ask Kan Kan, she saw everything...

Now, who's to look after me?

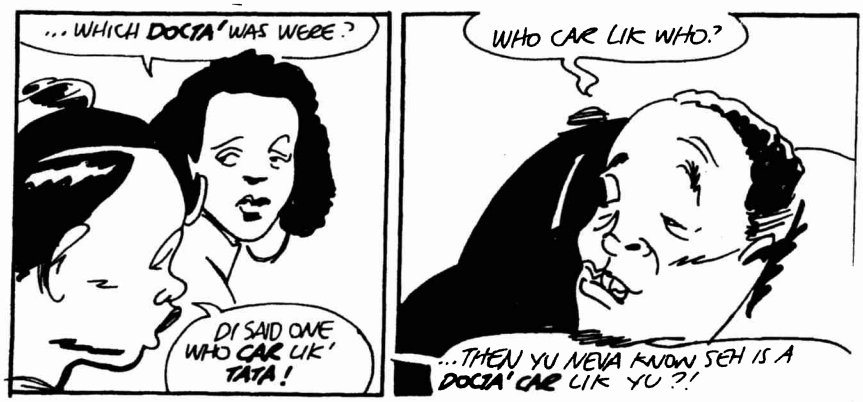
Figure 7.1 (*continued*)

... Ohh, that will solve itself in time, don't worry your head here, thoughts, ... worries aren't good for your poor head!

... the day I got hit it was the doctor I was going to see!

Ohh, so that's how that doctor man was there!

... which doctor was where?

The one whose car hit Tata!

Whose car hit who?

... then you didn't know that it was a doctor's car that hit you?

Figure 7.1 (*continued*)